

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä huhtikuuta 2010 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 34/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Carin Lindqvist-Virtanen ja hallitusneuvos Marja-Terttu Mäkiranta, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Timo Meling, työ- ja elinkeinoministeriö
- osastopäällikkö Erkki Meriläinen, osastopäällikkö Veikko Hytönen ja yhteyspäällikkö Essi Rentola, Kansaneläkelaitos
- kehityspäällikkö Jaana Rissanen, Eläketurvakeskus
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen Kuntaliitto
- lakimies Kirsi Salo, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta.

Laissa annettaisiin sosiaaliturva-asetusten soveltamista varten täydentävät kansalliset säännökset. Laissa säädettäisiin muun muassa sosiaaliturvalaitosten toimivallasta ja tehtävistä Suomessa sovellettaessa Euroopan unionin sosiaaliturvalainsäädäntöä sekä asetusten sovelta-

miseksi käyttöön otettavasta sähköisestä tiedonvaihdosta ja sen hallinnoinnista Suomessa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan asetuksista johtuvia seurannaismuutoksia ja täydennyksiä Eläketurvakeskuksesta annettuun lakiin, työeläkelakeihin, kansaneläkelakiin, sairausvakuutuslakiin, asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annettuun lakiin ja työttömyysturvalakiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Euroopan unionin sosiaaliturvan koordinaatiota koskeva uudistettu täytäntöönpanoasetus tulee voimaan 1.5.2010. Täytäntöönpanoasetuksen voimaantulopäivästä sovelletaan myös sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua asetusta (perusasetus). Asetuksissa säädetään jäsenmaasta toiseen liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvasta ja siitä, mikä jäsenmaa tai mitkä jäsenmaat kulloinkin ovat vastuussa sosiaaliturvasta. Säännökset ovat suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eri sosiaaliturvalaitosten toimivallasta ja tehtävistä toimeenpantaessa unionin lainsäädäntöä Suomessa. Lisäksi esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa on unionin lainsäädäntöä täydentäviä kansallisia säännöksiä.

Sähköinen tietojärjestelmä EESSI

Valiokunta pitää erittäin myönteisenä, että unionin alueella jäsenvaltiosta toiseen liikkuvien henkilöiden sosiaaliturva-asioiden hoitamista varten luodaan yhteinen sähköinen järjestelmä, jolla asioiden sujuvaa käsittelyä jäsenmaiden välillä voidaan tehostaa. Yhteisen järjestelmän luominen on mittava tietojärjestelmähanke, jossa kukin jäsenmaa ja niissä toimivat sosiaaliturvalaitokset joutuvat integroimaan omat tietotekniset järjestelmänsä yhteiseen järjestelmään. Uudessa laissa säädetään tietojärjestelmän hallinnoinnista, kustannusten jaosta ja tietoturvaan liittyvistä kysymyksistä.

Unionin lainsäädännössä on velvoite, että kussakin jäsenmaassa on yksi tai useampi yhteyspiste sähköistä tiedonvaihtoa varten. Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa olisi yksi yhteyspiste, joka sijoitetaan Kansaneläkelaitoksen yhteyteen. Valiokunta pitää ratkaisua tarkoituksenmukaisena, koska Kansaneläkelaitoksessa on ennestään laajoja tietojärjestelmiä ja osaamista niiden rakentamisesta ja ylläpidosta.

Komissio vastaa järjestelmän kansainvälisen osuuden rakentamisesta ja kukin jäsenmaa omasta kansallisesta osuudestaan. Esityksessä on lähdetty siitä, että Suomessa kukin sosiaali-

turvaa hoitava laitos vastaa yhteyspisteen käyttö-, hallinto- ja ylläpitokustannuksista sillä suhteellisella osuudella, joka järjestelmässä hallinnoitavista asioista kuuluu po. laitokselle. Arvioiden mukaan asioista 50—60 % kuuluisi Kansaneläkelaitokselle, 30—40 % Eläketurvakeskukselle ja loput jakaantuisivat Tapaturmavakuutuslaitosten liiton, työttömyyskassojen sekä työvoimahallinnon kesken.

Järjestelmän perustamisesta aiheutuviin kustannuksiin tulee valiokunnan näkemyksen mukaan varautua valtion talousarviossa ja ottaa Kansaneläkelaitoksen toimintamäärärahaan riittävästi huomioon järjestelmän rakentamisesta Kelalle aiheutuvat huomattavat investointikustannukset.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Kansaneläkelaitos rakentaa parhaillaan myös kansallista terveydenhuollon käyttöön tulevaa tietojärjestelmäpalvelua, johon sisältyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely ja sähköiset lääkemääräykset. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei sen rakentamisaikataulu vaarannu, ja toistaa aiemman vaatimuksensa siitä, että sen rakentamiseen varataan riittävät voimavarat.

Lupa hoitoon hakeutumiseen

Unionin asetuksen nojalla henkilöllä on oikeus hakeutua hoitoon toiseen jäsenvaltioon. Toistaiseksi Suomesta on hakeuduttu toiseen jäsenvaltioon hoitoon varsin rajallisesti. Suomeen hoitoon hakeutuvat ovat pääsääntöisesti olleet ulkomailla pysyvästi asuvia Suomen kansalaisia, jotka haluavat saada hoidon Suomen julkisessa terveydenhoitojärjestelmässä. Rajojen yli tapahtuvan hoitoon hakeutumisen oletetaan kuitenkin tulevaisuudessa kasvavan.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa luvan toiseen jäsenvaltioon hoitoon hakeutumiseen antaisi Kansaneläkelaitos. Kela hankkisi julkisen terveydenhuollon yksiköltä lausunnon hoidon saatavuudesta Suomessa sekä hoidon kuulumisesta julkisen terveydenhuollon piiriin. Lausunto olisi sitova lupapäätöstä tehtäessä. Kela antai-

si valituskelpoisen päätöksen maksusitoumuksesta eli hakemuksen hyväksymisestä tai epäämisestä. Valiokunta pitää ehdotettua keskitettyä päätöksentekomallia perusteltuna. Valiokunta korostaa, että päätöksenteossa on syytä seurata hoitoon pääsyn yhtenäisten kriteerien noudattamista.

Kustannusvastuu hoidosta määräytyy jäsenvaltioiden kesken asetuksen määräysten mukaan. Kustannuksista vastaa se valtio, joka on toimivaltainen henkilön sairaanhoitokustannusten osalta. Pääsääntöisesti se on työskentelyvaltio. Eläkkeensaajien osalta kustannuksista vastaa joko valtio, josta eläke maksetaan, tai eläkkeensaajan asuinvaltio. Suomen sisäinen kustannusvastuu ei esityksen johdosta muuttuisi. Suomesta muualle hoitoon hakeuduttaessa kustannusvastuu hoidosta on asianomaisen kotikunnalla. Kun Suomen ulkopuolelta hoitoon — joko Suomeen tai toiseen jäsenmaahan — hakeutuu henkilö, joka kuuluu Suomen kustannusvastuun piiriin, kustannuksista vastaa valtio. Jos Suomeen hoitoon tulevan kustannuksista vastaa jokin muu valtio, Suomi laskuttaa hoidosta tätä valtiota.

Muut muutokset

Eläkelakeihin ehdotetaan lähinnä teknisiä muutoksia. Myös muutosehdotukset sairausvakuutuslakiin ja asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annettuun lakiin johtuvat viittauksista nykyisiin sosiaaliturva-asetuksiin ja ovat luonteeltaan teknisiä.

Työttömyysturvalakiin ehdotetaan teknisten muutosten lisäksi säännöstä, jossa työnhakuun toiseen jäsenmaahan lähtevällä henkilöllä olisi oikeus työttömyyspäivärahaan enintään kolmen kuukauden ajan. Uusi unionin lainsäädäntö sallii, että etuuden maksamista pidennettäisiin kolmesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen, mutta pidennys on yksinomaan kansallisten viranomaisten harkinnassa. Työttömyysturvalakiin ehdotettu lisäys tarkoittaisi, ettei Suomessa olisi

mahdollista saada pidennystä työnhakuun työttömyyspäivärahan turvin kansallisella päätöksellä. Valiokunta pitää ehdotusta kannatettavana.

Yksityiskohtaiset perustelut

Uusi täytäntöpanoasetus astuu voimaan 1.5.2010. Aiemmassa asetuksessa oli mainittuna toimivaltaiset laitokset, joiden tehtäviin kuuluu asetuksen täytäntöönpano. Aiempi asetus kumoutuu uuden asetuksen voimaantullessa, eikä uudessa asetuksessa säädetä toimivaltaisista laitoksista. kansalliseen lainsäädäntöön lisättäviksi ehdotetut toimivaltuudet vastaavat pääosin nyt voimassa olevia toimivaltuuksia. Lakiehdotukset eivät kuitenkaan ole saatettavissa voimaan asetuksen voimaantuloajankohdasta lukien. Tästä syystä valiokunta ehdottaa 1. ja 2. lakiehdotuksen osalta, että toimivaltuuksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin jo 1.5. lähtien. Lisäksi valiokunta ehdottaa tehtäväksi 1. sekä 3.—7. lakiehdotukseen lakitekniisiä tarkistuksia.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysturvaliokunta ehdottaa,

että 8.—10. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 2 § ja voimaantulosäännös muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että 2.—7. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi voimaantulosäännös muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset**1. lakiehdotus**

(3 mom. kuten HE)

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1—3 kohta kuten HE)

4) *luontoisetuuksilla* julkisia terveys- ja sairaalapalveluita, Kansaneläkelaitoksen järjestämää tai korvaamaa kuntoutusta sekä sairausvakuutuslain (1224/2004) ja tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaisia sairaanhoitokorvauksia;

(5 ja 6 kohta kuten HE)

(2 mom. kuten HE)

29 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Sen 2 ja 3 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin 1 päivästä toukokuuta 2010.

2. lakiehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Sitä sovelletaan kuitenkin 1 päivästä toukokuuta 2010.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

3. lakiehdotus

(1 mom. kuten HE)

Tilanteissa, joissa henkilöön sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetuksen (poist.) 90 artiklan mukaan sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4. lakiehdotus

(1 mom. kuten HE)

Tilanteissa, joissa henkilöön sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetuksen (poist.) 90 artiklan mukaan sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

(3 mom. kuten HE)

5. lakiehdotus

(1 mom. kuten HE)

Tilanteissa, joissa henkilöön sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetuksen (poist.) 90 artiklan mukaan sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

(3 mom. kuten HE)

6. lakiehdotus

(1 mom. kuten HE)

Tilanteissa, joissa henkilöön sovelletaan EU:n sosiaaliturvan perusasetuksen (poist.) 90 artiklan mukaan sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

(3 mom. kuten HE)

Tilanteissa, joissa henkilöön *sovelletaan* perusasetuksen (*poist.*) 90 artiklan mukaan sosiaaliturva-asetusta, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

7. lakiehdotus

(1 mom. kuten HE)

(3 mom. kuten HE)

Helsingissä 27 päivänä huhtikuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Håkan Nordman /r
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Markku Pakkanen /kesk
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Päivi Räsänen /kd
	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Satu Taiveaho /sd
	Arja Karhuvaara /kok	Lenita Toivakka /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Erkki Virtanen /vas.
	Anneli Kiljunen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.